

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Васильєв К. К., д-р мед. наук;
Власенко В. М., канд. іст. наук;
Дегтярьов С. І., канд. іст. наук;
Звагельський В. Б., канд. філол. наук;
Клименко В. А., канд. іст. наук;
Куліш А. М., д-р юрид. наук;
Лобко Н. В., канд. іст. наук;
Нестеренко В. А., канд. іст. наук

Видання рекомендовано до друку рішенням вченої ради юридичного факультету Сумського державного університету (протокол № 9 від 26.06.2013 р.)

Суспільно-політичні процеси на українських землях: історія, проблеми, перспективи : зб. матер. II Всеукр. наук.-практ. конф., м. Суми, 21 травня 2013 р. / за заг. ред. В. А. Нестеренка. – Суми : Сумський державний університет, 2013. – 116 с.

До збірника увійшли наукові статті та повідомлення викладачів, студентів та молодих вчених ВНЗ України, виголошені в рамках II Всеукраїнської науково-практичної конференції «Суспільно-політичні процеси на українських землях: історія, проблеми, перспективи» (Посвідчення УкрІНТЕІ № 100 від 21 лютого 2013 р.), присвячені актуальним питанням суспільно-гуманітарних наук.

ХРОНІКА ВИЗВОЛЕННЯ СУМ (ДО 70-РІЧЧЯ ВИЗВОЛЕННЯ СУМ ВІД НІМЕЦЬКО-ФАШИСТСЬКИХ ЗАГАРБНИКІВ)

2 вересня 2013 р. сумчани будуть відзначати 70 років від дня визволення міста Суми від німецько-фашистських загарбників. Місто Суми було окуповане ворогом 10 жовтня 1941 р., 22 місяці і 23 дні знаходилось під владою фашистів.

Бої за визволення Сум почалися 11 серпня 1943 р. Розгромивши фашистські війська на Курській дузі влітку 1943 р., Червона Армія перейшла у рішучий наступ. На сумському напрямку діяла 38-а армія під командування генерал-лейтенанта Н.С.Чибісова, яка входила до складу Воронезького фронту. На підступах до міста гітлерівці створили потужні оборонні рубежі, оточили його системою траншей і дзотів. План операції нашими військами був сформований заздалегідь. Ним передбачалося оточення противника в районі Сум з півночі і півдня. На сумському напрямку діяли 240-а, 167-а, 38-а, 340-а, 232-а стрілецькі дивізії. Наступ розпочався з рубежу сіл Юнаківка-Краснопілля. Бої були тяжкими і кровопролитними. Лише під кінець дня першого вересня війська армії вийшли на рубіж навколишніх сіл – східний берег Псла, звідки можна було розпочати безпосередньо атаку на місто Суми.

Вирішальний наступ на місто почався о 4-й годині 2 вересня 1943 р. Від Баранівки на Тополу наступав 520-й стрілецький полк 167-ї стрілецької дивізії, зі сходу, через ріку Псел – 340-а і з півдня від Червоного – 232-а стрілецькі дивізії. На шосту годину ранку 340-а дивізія і 520-й полк зайняли с. Тополу і західну околицю міста. Одночасно воїни 232-ї стрілецької дивізії, знищивши противника в селі Червоному і хуторі Червоному (тепер село Гірне), своїм правим флангом оволоділи південною околицею міста, а лівим перерізали дорогу на Ромни. Ворог, залишивши загони прикриття, спішно відступив у західному напрямку по єдиній неперерізаній дорозі на с. Новомихайлівку. Опів на восьму ранку 2 вересня 1943 р. Суми були повністю очищені від фашистів. Над будинком міськкому партії, як символ перемоги, гордо полум'яніло червоне знамено. Його встановили заступник командира 1140 стрілецького полку 340-ї стрілецької дивізії Леонід Микитович Протопопов, старший лейтенант В.Нархов і солдат Чернишов.

У боях за визволення м. Суми відзначилися 340-а, 167-а, 232-а стрілецькі дивізії полковника К.Є.Зубарева, генерал-майорів І.І.Мельникова та І.І.Улитіна. Наказом Верховного Головнокомандуючого від 2 вересня 1943 р. цим дивізіям було присвоєно найменування «Сумських», а всьому особовому складу оголошена подяка. Того вечора на честь визволення Сум у Москві було дано салют 12-ма артилерійськими залпами із 124 гармат.

Колишній командир 50-го стрілецького корпусу, що визволяв Суми, С.Мартиросян, колишній командир 167-ї Сумсько-Київської двічі Червонопрапорної стрілецької дивізії І.Мельников і Л.М.Протопопов – почесні громадяни м. Суми.

В боях за Суми безсмертний подвиг вчинив комсомолец І.Г.Вдовитченко, що народився в с. Красна Яруга Белгородської області. Під час атаки німецьких танків і піхоти, які могли завдати поразки червоноармійцям, що обороняли висоту «199,7», він вирішив підірвати головний танк ворога. Оперезавши себе гранатами, відважний воїн кинувся під сталеву потвору. Ворожа машина здригнулась від вибуху і зупинилась. Це викликало замішання в рядах ворога. Радянські воїни посилили вогонь і підбили ще кілька танків. Гітлерівці відступили. Комсомольцеві І.Г.Вдовитченку посмертно присвоєно звання Героя Радянського Союзу.

На честь дивізій, які визволяли місто, споруджений пам'ятний знак по вулиці Червоногвардійській, а одній з вулиць обласного центру присвоєно їх почесне найменування – Сумсько-Київських дивізій.

У 2001 р. в пам'ять про звиятугу визволителів м. Суми на вулиці Героїв Сталінграда споруджено меморіальний комплекс – Алею Слави. У вересні 2003 р. в Зарічному районі м. Суми (Василівка) відбулося відкриття пам'ятника безсмертним воїнам, які загинули в жорстоких боях при обороні нашого міста.

В пам'ять полеглим в жорстоких боях з німецько-фашистськими загарбниками височить на прибережній кручі Псла Меморіал Вічної Слави – пам'ятник доблесті і подвигам в ім'я Вітчизни.

1. *Корогод Б.Л.* Сумська область у роки Великої Вітчизняної Війни / Б.Л.Корогод, Г.І.Корогод, М.І.Логвиненко. – Суми: «Жозацький вал», 2003. – С.162-165.

2. Книга Пам'яті України. Сумська область. Т.1. – Суми: Слобожанщина, 1994. – С.36-37.

3. Сумская область в период Великой Отечественной войны 1941 – 1945: Сборник документов и материалов. – 2-е изд., доп. – К.: Наук. думка, 1988. – С.252, 254-255, 259-262.

4. Лукашенко І.Г. 232-а Сумсько-Київська дивізія / І.Г.Лукашенко. – Суми: Сумська обласна друкарня, видавництво «Козацький вал», 2000. – С.93-97.
5. Мурадян В.А. Вірність обов'язку: Докум. повість / В.А.Мурадян. – К.: Політвидав України, 1988. – С.133-134.
6. В сражениях за Победу: Боевой путь 38-й армии в годы Великой Отечественной Войны 1941-1945. – М.: Наука, 1974. – С.239-243..
7. Книга Скорботи України. Сумська область. Т.1. – Суми: «Мрія-1» ЛТД, 2003. – С.27-30.
8. Гончаров О. І. Суми. Меморіал Вічної Слави: Путівник / О.І.Гончаров. – Х.: Прапор, 1985. – С.16-18.

ОПАРІЙ О.С.

ПОЕТИЧНИЙ ФОЛЬКЛОР УКРАЇНЦІВ

У фольклорі виражені етичний та естетичний ідеали народу, найважливіші принципи народної педагогіки. Народна творчість є важливою також для вивчення ментальності її носіїв. Як складова слов'янської словесності, український фольклор містить чимало спільного з усною народною творчістю неслов'янських народів. Однак, за свідченням науковців, найбагатший фольклор – все ж український, а самі українці *«одарені з природи великими музикальними здібностями і поетичним талантом, мають у порівнянні з іншими східнослов'янськими народами найбагатшу, найбільш розвинену народну поезію»* [1, с.42].

Українці, на думку багатьох дослідників, психологів, фольклористів (зокрема Є.Онацького, М.Цимбалістого, М.Шлемкевича, О.Кульчицького, а також М.Костомарова, І.Нечуя-Левицького, В.Липинського та ін.), характеризуються такими ознаками: інтравертність вищих психічних функцій у сприйнятті навколишньої дійсності; прояв сентиментальності, чуттєвості, любові до природи; анархічний індивідуалізм, що виявляється в різних формах цілеспрямованості до власної волі. Фольклор України складають, окрім українського, фольклор росіян, білорусів, поляків, кримських татар, німців, представників інших народів, що проживають у нашій країні. Поняття *«український фольклор»* стосується усної народної творчості українців, що проживають в різних регіонах України [2, с.9].

Характерною ознакою цього різновиду українського фольклору є віршована форма. Він складається з різних видових груп. Це передусім народні пісні. За походженням, змістом, часовою і функціональною прив'язкою весь цей багатий і різноманітний народнопісенний матеріал, у свою чергу, поділяється на низку груп і циклів. До найбільшої з них належать обрядові пісні.